Írta: Szabó László
2012. július 04. szerda, 09:54 - Módosítás: 2018. április 03. kedd, 19:21

Az én rendszerváltásom 14. Messze van-e Erdélyország? I. rész

Szolnok megye –ma már ismét Jász-Nagykun-Szolnok megye– hihetetlen messzire esett a társadalomtudományok valós térképén más országoktól. Nemcsak mert az ország közepén volt, s nem a határ mentén, hanem azért is, mert lakosainak anyanyelve szinte száz százalékig magyar, s az volt már 1876-os megalakulásakor is. Az elmúlt évtizedekben nem volt jogcím, ürügy, s így lehetőség sem arra, hogy hivatalosan átlépjük kutatásaink során az országhatárt. Tallinnal volt ugyan kapcsolat, de ezt a tudományos kutatás leggyümölcsözőbb szakaszában (egyik kollegánk kandidátusi értekezését nem engedélyezték az észt kultúrtörténetről) szinte lefejezték. 1985/86-ban újra remény csillant fel, hiszen bicentenáriuma volt annak, hogy a nagykunsági reformátusok a Bácskába (ma a jugoszláviai Pacsér, Piros, Bácsfeketehegy) kiköltöztek, s ott ma is őrzik kun tudatukat. Ekkor a jugoszláviai keményedő viszonyok tették zárttá a kisújszállási tudományos konferenciát, nem engedve át a vendég előadókat. Nemzetiségeink nincsenek, mint Csongrádnak, Baranyának, Bács-Kiskunnak, hogy ezek kutatása oldhatta volna a bezártságot, a szomszédos országoktól való elzártságunkat. Ami természetes volt Nógrádnak, Borsodnak –hogy muzeológusai Fülekre, Rozsnyóra, Eperjesre járnak kiállításokkal s kutatnak ottani levéltárakban–, az számunkra, még ha témáink indokolták is, elérhetetlen vágy volt. Még a palóckutatás részeseiként sem léphettük át a határt, a minisztérium nem pártfogolta kérelmünket. Most, amikor megepezsdült az élet Közép-Európában, s a népek ismét egymásra találnak, úgy tűnt, mi centrális helyzetünk miatt ismét kimaradunk, hisz a debreceniek, szegediek, csabaiak, pécsiek és soproniak léphették át először a határt, szilárdíthatták korábbi kapcsolataikat. S ekkor, minket is meglepve, Erdély jelentkezett. S nem azért, mert szomszédok vagyunk, hanem mert múzeumaink olyan tudományos eredményeket mutattak fel, amelyeket ismertek, s még mélyebben megismerni vágytak.

Csíkszereda nem kis távolságra van Szolnoktól, hisz közel hatszáz kilométer a határtól. Az ott működő, Erdélyben különös helyet elfoglaló kommunikációs antropológiával foglalkozó „néprajzosok” meglátogatták tiszafüredi gyűjtőtáborunkat, előadásokat tartottak, s kíváncsiak voltak a mi módszereinkre is. Bodó Júlia és Magyari Nándor után, a nógrádi Bercelen rendezett népfőiskolai továbbképzésen derült ki, hogy ismerik munkásságunkat a kolozsvári egyetem néprajzosai és szociológusai is, s közös együttműködésre hajlandóak, mert követett társadalomkutatást közösen végezhetnénk el több erdélyi és magyar faluban. Ezek után nem volt meglepő számunkra, amikor Bukarestből kapott levelet Örsi Julianna, a túrkevei Finta Múzeum igazgatója, hogy ez év januárjában vegyen részt egy távlati programot előkészítő etnológiai konferencián, amelybe éppen az ő és Szabó László munkássága ismeretében kívánják bevonni a megyei múzeum munkatársait. Nagy szó ez, hiszen a felkérők a híres, a két világháború között sajátos szociológiai iskolát alapító Dimitri Gusti professzor tanítványai, követői. S hogy nyomatékot adjanak e meghívásnak, pár napja meg is érkezett egy

minisztériumban dolgozó néprajzkutató, dr. Sanda Larionescu, s a magyar származású, bukaresti skanzenben dolgozó etnográfus Iolanda Marinescu. Több napig volt a múzeum vendége a két kutató, s reánk bízta, hogy egy tíztagú kutatócsoportot szervezzünk meg, amely egy hasonló létszámú magyarul-románul tudó romániai csoporttal együtt a Bihar-hegység négy kijelölt vegyes nemzetiségű településén kezd munkába, közösen kidolgozandó szempontok szerint, majd ugyanezt Magyarországon, román-magyar nemzetiségű falvakban tovább folytatja.

De itt nem állunk meg, hisz a nemrég létrejött Kríza János Néprajzi Társaság, az erdélyi magyarság tudományos szervezete hívott meg, hogy előadást tartsak a falusi közösségekről, s szeptemberi ülésükre már Gulyás Éva és T. Bereczki Ibolya is előadóként utazhat ki Marosvásárhelyre. Szeptemberben az alföldi pásztortársadalomról Nagyváradon tarthatok előadást, s nyáron fogadunk 3-4 egyetemi hallgatót Tiszafüreden és Nagyivánban gyűjtőtáborunkban. Érlelődő kapcsolatok ezek, amelyek más múzeumi ágakkal is bővülnek. Hisz a nagybányaiak kérésére, a művésztelepek által már élő kapcsolataink vannak, s június 17-én nyitjuk kiállításunkat a galériában. Régészeink nemcsak Nagybányán, de Déván is jártak már, s a napokban új küldöttség utazik, hogy tudományos együttműködés, közeledés jöhessen létre az elért eredmények alapján.

(Folyt. köv).

Megjelent: Új Néplap 1991. június 14.